

9.10.2024

Lausunto valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle valtion talousarviosta vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp)

Suomen Taiteilijaseura lausuu valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle valtion talousarvion 2025 vaikutuksista kuvataiteen toimialaan ja kuvataiteilijoihin.

Kiinnitämme lausunnossamme erityisesti huomiota seuraaviin asioihin:

- 1. Kuvataiteen toimialaan kohdistuu useita samanaikaisia heikennyksiä, jotka vaikuttavat taiteen tekemisen ja kokemisen edellytyksiin Suomessa.**
- 2. Valtakunnallisten yhteisöjen avustuksen yli 20 % leikkaus rapauttaa alan rakenteiden kehittymistä sekä kansainvälistymisen edellytyksiä.**
- 3. Taiteen arvonnäköalaveron korotus ei tuo taloudellisia hyötyjä.**
- 4. Business Finlandin tuet on kohdennettava niin, että ne tukevat aidosti kaikkia kulttuurin aloja.**
- 5. Näyttelypalkkioavustuksen säilyminen ja kehittyminen on tärkeää.**

- 1. Kuvataiteen toimialaan kohdistuu useita samanaikaisia heikennyksiä, jotka vaikuttavat taiteen tekemisen ja kokemisen edellytyksiin Suomessa.**

Esityksessä vuoden 2025 talousarvioksi kuvataiteen toimialaan ja taiteilijoiden toimintamahdollisuuksiin kohdistuu useita samanaikaisia heikennyksiä.

Taiteen ja kulttuurin budjettiin tehtävä 17,4 miljoonan euron leikkaus on vakava isku koko kulttuurialalle. Tänä vuonna jo paljon pienemmät kulttuurileikkaukset ovat johtaneet esimerkiksi toiminnan supistamiseen kuvataiteen yhteisöissä sekä suomalaisen taiteen kansainvälistymispanostusten heikkenemiseen. Kulttuurista leikkaaminen on

valinta, josta kärsivät taiteen tekijät ja yleisöt, mutta myös kansantalous, sivistys ja suomalaisten hyvinvointi. Leikkauksen kohteena olevasta rahoituksesta mahdollistetaan laajasti alan keskeistä infrastruktuuria: taidemuseoita, gallerioita, taidelainaamoita ja kansainvälisen toiminnan edistämistä.

Taiteen edistämiskeskuksella on aiempaa enemmän mahdollisuuksia määritellä jakamiensa rahojen kohdentumista, mitä pidämme hyvänä muutoksena. Tämän vuoksi tiedämme myös jo [ensi vuoden leikkausten kohdistumisesta](#).

Taiteen edistämiskeskuksen jakamista yhteisöavustuksista leikkaaminen tarkoittaa alueellisen kuvataidetarjonnan heikkenemistä, vähemmän taidenäyttelyitä sekä heikompia edellytyksiä taiteen myyntiin ja taidelainaamotoimintaan sekä niiden kehittämiseen. **Kohdeapurahoista ja alueiden apurahoista** leikkaaminen tarkoittaa vähemmän mahdollisuuksia laadukkaamman ammattitaiteen tekemiseen. Puolen miljoonan euron **avustus prosenttiperiaatteen mukaisiin taidehankintoihin poistuu kokonaan** ensi vuonna, mikä tarkoittaa julkisen taiteen vähenemistä. Tämä kymmenen vuotta käytössä ollut avustus on kohdistunut juuri kuvataiteen alalle, eikä avustuksen poistuessa jää jäljelle prosenttiperiaatteen tukemiseen tarkoitettua mallia. Avustus on kymmenen vuoden aikana kerännyt omavastuuosuuksina yli 5 miljoonaa euroa muuta kuin kulttuurin alan rahoitusta taidehankintoihin.

Museoiden valtionosuuksien leikkaaminen vaikuttaa museoiden **taidenäyttelyiden määrään**. Tuoreimmassa museobarometrissa 29 prosenttia museoista kertoo aikeista supistaa näyttelytuotantoaan. ([Museoliitto, elokuu 2024](#))

Taide- ja kulttuurileikkausten päälle vielä tuleva **yksityisen kopioinnin hyvityksen leikkaus** heikentää suomalaisen mediataiteen asemaa, sillä mediataiteelle on jaettu korvauksesta tukea ja avustuksia AVEKin kautta.

Lisäksi **taiteen arvonlisäveron korotus** (lausunnon kohta 3) vaikuttaa kuvataiteen toimialaan.

Tämä on ristiriitaista ottaen huomioon, että kuvataide kiinnostaa Suomessa enemmän kuin koskaan: viime vuonna **Suomen kuvataidekohteissa tehtiin kaikkien aikojen kävijäennätys**, kun vuoden aikana taidemuseoihin, -gallerioihin ja kuvataidetapahtumiin tehtiin jopa 5,2 miljoonaa käyntiä (Frame Finland, [Kuvataiteen tilastot 2023](#)).

2. Valtakunnallisten yhteisöjen avustuksen yli 20 % leikkaus rapauttaa alan rakenteiden kehittymistä sekä kansainvälistymisen edellytyksiä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön jakamien valtakunnallisten taiteen ja kulttuurin alan yhteisöjen avustuksesta leikataan yli 20 % (2025: 7 516 000 €; 2024: 9 765 000 €).

Avustusta voidaan myöntää valtakunnallisille tai muulla tavoin kulttuuripoliittisesti merkittävälle taiteen ja kulttuurin alan yhteisöille. Kyseiseltä momentilta rahoitetaan laajalti eri taiteenalojen edunvalvontajärjestöjä sekä tiedotuskeskuksia. Kuvataiteen alalla avustuksella rahoitetaan muun muassa Suomen Taiteilijaseuran, Frame Finlandin ja AV-arkin toimintaa, sekä esimerkiksi kuvataiteen alaa välillisesti tukevien Suomen Museoliiton ja Ornamon toimintaa.

Leikkaus on prosentuaalisesti erittäin suuri kaikkien leikkauskohteiden joukossa. Leikkaus uhkaa rapauttaa alan rakenteiden kehittymistä sekä kansainvälistymisen edellytyksiä, mikä on ristiriidassa Orpon hallitusohjelman kulttuuripoliittisten tavoitteiden kanssa.

3. Taiteen arvonlisäveron korotus ei tuo taloudellisia hyötyjä.

Budjetissa ja siihen liittyvässä budjettilakiesityksessä (HE 141/2024 vp) esitetään alennetun arvonlisäverokannan korotusta 10 %:sta 14 %:n. Tämä **koskisi kuvataiteen alalla useimpien taideteosten ensimyyntiä**. Alennetun arvonlisäveron piiriin lasketaan kuvataiteen alalla esimerkiksi veistosten, maalausten, grafiikanvedosten ja taidevalokuvien ensimyyntit tietyin ehdoin.

Hallituksen esityksessä todetaan, että taide-esineiden myynnin osalta muutoksen taloudelliset vaikutukset jäävät vähäisiksi. Taide-esineiden veron korotus on kulttuuripoliittinen heikennys, josta taloudelliset hyödyt jäävät pieniksi. Muutos korottaminen ei tue kuvataiteen alan nousua pandemiavuosista eikä kuvataiteilijoiden ammatinharjoittamisen edellytyksiä.

Suomen Taiteilijaseuran mielestä ei ole perusteltua eikä loogista kulttuuripoliittikkaa samanaikaisesti leikata kulttuurin budjettia ja pyrkiä täten lisäämään kulttuurin rahoituksessa yksityisen rahan osuutta sekä koventaa myynnin verotusta ja lisätä taiteilijoille arvonlisäverotuksesta aiheutuvia kustannuksia (jo päätetty arvonlisäveron alarajahuojennuksen poistaminen).

Taiteen arvonlisäveroa ei tule korottaa.

4. Business Finlandin tuet on kohdennettava niin, että ne tukevat aidosti kaikkia kulttuurin aloja.

Budjettiesityksessä on uutena elementtinä mukana yhteensä 9 miljoonan euron lisäys Business Finlandin myöntövaltuuteen luovien alojen T&K-toiminnan lisäämiseen.

Suomen Taiteilijaseura korostaa, että Business Finlandin rahoitusinstrumentteja on tärkeää muokata soveltumaan eri taiteenaloille ja kommunikoida alan toimijoiden kanssa, jotta niistä voidaan saada aidosti luovalle alalle hyödyllinen tuki.

Business Finlandin luovien alojen toiminnoissa on tärkeää huomioida, että kulttuurin ja luovien alojen sisällä toimii hyvin erilaisia aloja, joiden toimintalogiikat poikkeavat toisistaan. Esimerkiksi kuvataiteessa ei tuoteta monistettavia tai skaalattavia tuotteita, vaan myynti ja vienti perustuu uniikkeihin kappaleisiin. Kuvataiteen toimialalla on runsaasti yksinyrittäjyyttä – keskisuuria tai suuria yrityksiä ei ole lainkaan. Myynti- ja vientiponnistukset tapahtuvat pääosin yhdistyksissä, jotka ovat voittoa tavoittelemattomia ja pääosin julkisen tuen varassa.

Jotta Business Finlandin rahoitus olisi kaikkien luovien alojen hyödyttäisi kaikkia luovia aloja, tulisi tutkia luovien alojen rahoituksen myöntämistä myös yksinyrittäjille sekä yhdistysmuotoisille toimijoille ja osuuskunnille, jotta ne kykenisivät luomaan uusia myynnin ja viennin alustoja ja konsepteja.

5. Näyttelypalkkioavustuksen säilyminen ja kehittyminen on tärkeää.

Näyttelypalkkioavustuksen 1 miljoonan euron tuki säilyy hallituksen talousarvioesityksessä ensi vuonna ennallaan. Tätä Suomen Taiteilijaseura pitää oikeana ratkaisuna.

Näyttelypalkkiojärjestelmä on jo parissa vuodessa onnistunut vakiinnuttamaan taiteilijoille reilummat sopimus- ja korvauskäytännöt näyttelyn yhteydessä tehdystä työstä. Nyt järjestelmän eteen tehty pitkäjänteinen työ voi jatkua. Kuvataiteilijoiden työn rakenteet ovat tutkitusti puutteelliset ja monia muita aloja heikommalla (Cupore 2023: [Visuaaliset taiteet Suomessa](#)), ja näyttelypalkkiojärjestelmä on osoittautunut todella tärkeäksi näiden epäkohtien paikkaamisessa.

Nykyisin näyttelypalkkioavustuksia jaetaan harkinnanvaraisesti ammatillisille museoille sekä eräille muille hakukriteerit täyttävillä näyttelyjärjestäjillä. Tulevaisuudessa seuraava looginen askel olisi näyttelypalkkiojärjestelmän laajentaminen koskemaan laajemmin gallerioita, kesänäyttelyitä ja muita vastaavia. Laatimamme arvion mukaan 2,8 miljoonan euron tuki riittäisi kattamaan koko näyttelytoimijaverkoston ja sikäli käytännössä koko ammattikuvataiteilijakunnan.

Annukka Vähäsöyrinki
toiminnanjohtaja
Suomen Taiteilijaseura
puh. 0400 773 105
annukka.vahasoyrinki@artists.fi

Suomen Taiteilijaseura on kuvataiteen vaikuttaja- ja asiantuntijajärjestö, joka edustaa yli 3 000 ammattitaiteilijaa. Edistämme kuvataiteilijoiden asemaa ja työskentelyedellytyksiä sekä vahvistamme kuvataiteen merkitystä yhteiskunnassa.